

Asia: VN/29084/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta luonnonsuojelulain muuttamiseksi - ennallistamissuunnitelma ja luonnonarvomarkkinoiden edistäminen

Lieventämishierarkiavelvoite ja luontoteko

Valitkaa alla olevista näkemyksenne mukainen vaihtoehto ja esittäkää sille perustelut lausunrossanne.

Vaihtoehto 1: Kestävyysraportointiin velvollisten yritysten pitäisi osoittaa kirjanpitolain mukaisella raportoinnillaan noudattavansa lieventämishierarkiaa, jotta niiden luontoteko voidaan hyväksyä rekisteriin. Velvollisuus ei ulottuisi yrityksiin tai muihin oikeushenkilöihin, joita kestävyysraportointivelvollisuus ei koskisi eli esimerkiksi pieniä ja keskisuuria yrityksiä, eikä esimerkiksi kuntia tai yksityishenkilöitä.

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Luonnonsuojeluliitto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnonsuojelulain muuttamisesta.

13 a § KANSALLINEN ENNALLISTAMISSUUNNITELMA

Luonnonsuojeluliitto pitää hyvänä, että EU:n ennallistamisasetuksen kansallisesta ennallistamissuunnitelmasta lisätään kirjaus luonnonsuojelulakiin.

Samassa yhteydessä tulisi varmistaa Århusin sopimuksen mukaisen muutoksenhakuoikeus ympäristöjärjestöille ennallistamissuunnitelmasta. Valtakunnallisella tasolla toimivilla ympäristöjärjestöillä tulee olla oikeus valittaa valtakunnallisen tason suunnitelmasta. Tämä edistäisi perustuslain 20 §:n ympäristöperusoikeuden toteutumista.

52 § VALTION MUUN LUONNONSUOJELUALUEEN RAUHOITUSSÄÄNNÖKSET

Väärinkäsitysten välttämiseksi Luonnonsuojeluliitto korostaa, että valtion muilla luonnonsuojelualueilla tulee jatkossakin olla kiellettyä myös muu 49.1 §:n 5-alakohdassa nyt kielletty toiminta kuin metsästys, eli "pyydystää, tappaa tai hätyyttää luonnonvaraisia selkärangaisia eläimiä tai hävittää niiden pesiä eikä pyydystää tai kerätä selkärangattomia eläimiä". Tämän pääperiaatteen tulee olla voimassa tietysti myös metsästyslain 8 §:n alueella.

Selkeyden vuoksi tulisi vähintään perusteluihin kirjoittaa auki, että tämä periaate säilyisi tästä muutoksesta huolimatta 52.1 §:n kautta ("Valtion muuhun luonnonsuojelualueeseen sovelletaan, mitä 49–51 §:ssä säädetään kansallis- ja luonnonpuistosta, jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä.")

Yleisesti ottaen luonnonsuojelualueiden metsästyssäännöksiä ei tule löysentää. Metsästys voi häiritä myös niitä lajeja, joihin se ei kohdistu.

68 § LUVUN SOVELTAMISALAAN KUULUVAT ELIÖLAJIT

Esitys sisältää suden suojeluaseman heikentämisen. Lakiluonnoksessa kuitenkin todetaan, että "Suden suojeluasemaa ei olisi välttämätöntä muuttaa vaan Suomella olisi jäsenvaltiona oikeus

direktiivin (EU) 2025/1237 resitaalin 6 mukaisesti pitää voimassa tai toteuttaa tiukempia suojatoimenpiteitä, kunhan ne ovat sopusoinnussa perussopimusten kanssa. Direktiivillä hyväksytyn muutoksen sitä estämättä Suomi voisi säilyttää suden suojeluaseman direktiivillä täysin rauhoitettujen eläinlajien kanssa samalla tasolla. Tämä edellyttäisi kuitenkin muutosta luonnonsuojelulain säännöksiin, sillä voimassa olevan lain säännös viittaa luontodirektiivin liitteen IV a eläinlajeihin, joihin susi ei enää kuulu."

Viitatussa EU:n päätöksessä todettiin: "(6) Direktiivillä 92/43/ETY mahdollistetaan ympäristöalan säädöksenä se, että jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai toteuttaa tiukempia suojatoimenpiteitä, kunhan ne ovat sopusoinnussa perussopimusten kanssa, kuten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 193 artiklassa määrätään. Sen vuoksi direktiiviä 92/43/ETY soveltaessaan jäsenvaltiot saavat edelleen, tällä direktiivillä hyväksytyn muutoksen sitä estämättä, säilyttää suden suojeluaseman sellaisella suojelun tasolla, josta säädetään täysin rauhoitettujen eläinlajien osalta."

Komissio on selventänyt tätä menettelyä COREPERissä 15. – 16.4.2024 lausumallaan: “In case Member States intend to maintain a higher protection level of the wolf at national level, this should be signaled at the time of the notification of their transposition measures to the Commission. This does not require adopting any specific legal instrument.”

Suomessa metsästyslakia ja sen alaisia asetuksia muutettiin vuodenvaihteessa suden kiintiömetsästyksen mahdollistamiseksi. Metsästys on hyvin laajamittaista: kiintiö oli 100 yksilöä, kun lajin kanta ennen viime kesän lisääntymiskautta oli noin 430. Sen päälle tulevat vielä vahinko- ja vaaraperusteiset poikkeusluvut sekä poliisin päätökset (2025 koko maassa yhteensä n. 150 Riistakeskuksen poikkeuslupapäätöstä). Näiden kaikkien yhteisvaikutuksella on merkitystä suden suotuisalle suojelun tasolle, jonka saavuttaminen vaikeutuu arviomme mukaan merkittävästi. Laji oli viimeisessä vuoden 2019 uhanalaistarkastelussa erittäin uhanalainen.

Näistä syistä on perusteltua säilyttää suden tiukka suojelu kansallisesti luonnonsuojelulainsäädännön puolella. Lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suojelua on toteutettu ELY-aikana ainakin yhdessä tuulivoimahankkeen töiden ajoitusta koskeneessa päätöksessä. Tätä hyvää käytäntöä olisi sudella syytä jatkaa. Mutta jos lisääntymis- ja levähdyspaikkojen suoja poistuisi, se heikentäisi suden suojelutilannetta entisestään.

Luonnonsuojeluliitto esittää, että susi säilytettäisiin luonnonsuojelulaissa ja -asetuksessa tiukasti suojeltuna lajina. Luonnonsuojelulain 78.1 §:ssä susi voitaisiin mainita erikseen: “Luontodirektiivin liitteen IV a mainitut eläinlajit sekä susi ja...” Luonnonsuojeluasetuksen liitteessä 7 susi voitaisiin mainita erikseen: “Lisäksi tätä asetusta sovelletaan kansallisesti suteen *Canis lupus*.” Koska susi kuuluu koko maassa luontodirektiivin liitteeseen V, nämä lähinnä pesimäpaikan suojaa koskevat säännökset voisivat Luonnonsuojeluliiton mielestä olla voimassa koko maassa eli sekä poronhoitoalueella että sen eteläpuolella.

11 LUKU. LUONNONARVOJEN TUOTTAMINEN JA VAPAAEHTOINEN EKOLOGINEN KOMPENSAATIO

Luonnonsuojeluliitto näkee luonnonarvomarkkinoiden kehittämisen tärkeänä ja tarpeellisena toimenpiteenä luontokadon pysäyttämiseksi. Tätä työtä tehdään käytännössä jo Ilmari Räsänen säätiön pilottihankkeessa, jossa tuotetaan ennallistamalla luonnonarvohehtaareita myyntiin.

Samalla haluamme huomauttaa, että luonnonarvomarkkinat ovat vain yksi osa luontotoimien kokonaisuutta. Yksityisen sektorin rahan ohjaaminen luonnonsuojelutoimiin ei poista julkisen sääntelyn tai rahoituksen tarvetta.

Pidämme hyvänä myös, että luonnonsuojelulain mukaisten luonnonarvohehtaarien kauppa avataan kaikille halukkaille. Toivottavasti näin edesautetaan markkinoiden syntymistä ja käynnistymistä, kun samalla turvataan luonnonarvohehtaarien ja -markkinoiden laatua ja toimivuutta.

Hiilimarkkinoilta opitun perusteella uskottavien myytävien yksiköiden on oltava pysyviä ja lisäisiä sekä vältettävä kaksoislaskentaa.

Nyt esitetyin muutoksin edellä mainittuja ei pystytä vielä turvaamaan. Luonnonsuojeluliitto katsoo, että myös kaikkien vapaaehtoisten hankkeiden sisällyttäminen rekisteriin olisi tarpeen esimerkiksi kaksoislaskennan riskin välttämiseksi.

Samoin kaikkien tuotettujen luonnonarvohehtaarien pysyvyyden varmistaminen on tärkeää markkinoiden uskottavuuden takaamiseksi.

Lievennyshierarkia

Luonnonsuojeluliitto kannattaa vaihtoehtoa 1, jossa kestävyysraportointiin velvollisten yritysten tulisi raportoinnillaan osoittaa noudattavansa lievennyshierarkiaa. Se tuo lievennyshierarkian ajatusta lakiin, vaikka hyvin rajatusti: kestävyysraportointiin velvollisten yritysten piiri on Suomessa varsin pieni. Uskomme, että tällä toimenpiteellä pystytään kuitenkin torjumaan viherpesua. Sen välttäminen on tärkeää erityisesti kun markkinoiden mahdollistajana toimii Suomen valtio ja viranomaiset.

Ellei velvollisuutta lievennyshierarkian noudattamiseen ole, on isompi riski että yritysten ympäristövaikutusten vähentäminen hidastuu. Silloin huomio keskittyisi hyvitysten ostamiseen ja on riski että siitä viestitään kompensaation kaltaisena toimenä. Tämä on mahdollinen mainehaitta myös markkinoiden ylläpitäjälle, eli tässä tapauksessa Suomelle. Lieventämishierarkian avulla pienennämme riskiä siitä, että avointen luonnonarvomarkkinoiden kautta luomme instrumentin, joka kokonaisuudessaan hidastaa luontokadon pysäyttämistä sen nopeuttamisen sijaan.

Viherpesun mahdollisuus liittyy erityisesti luonnonarvokauppaan liittyviin väittämiin ja viestintään. Hiilimarkkinoiden suhteen tilannetta selkeytettiin ministeriön julkaisemalla oppaalla markkinoihin liittyvistä väittämistä. Myös viestintään liittyy riskejä nyt, kun samalla kehyksellä tehdään lain mukaista vapaaehtoisia kompensaatioita ja luonnonarvokauppaa. Lisäksi on mahdollista, että näiden rinnalle syntyy myös muitakin vastaavia toimijoita ja markkinoita. Erojen hahmottaminen voi olla haastavaa myös asiaan perehtyneille. Siksi vastaavalle oppaalle olisi tarvetta luonnonarvomarkkinoiden puolella.

Hyvitys on sinänsä terminä hyvä, koska se tuo eroa ekologiseen kompensaatioon. Parasta kun olisi, että niitä ei sotkettaisi keskenään. Toisaalta hyvitys pitää jo lähtökohtaisesti sisällään ajatuksen siitä,

että hyvitetään aiheutettua haittaa, mihin nyt ei velvoiteta. Jos kaikesta luonnonarvokaupasta käytetään hyvitys-termiä, lievennyshierarkian edellyttäminen on entistä tärkeämpää.

Jatkotyöstä

Jatkotyössä Luonnonsuojeluliiton mielestä ekologinen kompensatio pitäisi tehdä pakolliseksi. Ensimmäisessä vaiheessa se voitaisiin jo nyt sisällyttää luonnonsuojelulain mukaisiin poikkeuslupiin muuallakin kuin Natura 2000 -alueilla (joilla tämä velvoite on jo luontodirektiivin kautta voimassa). Luonnonsuojelulain mukaisia poikkeuslupia selvitettiin uuden luonnonsuojelulain valmistelussa. Niitä ei anneta vuosittain monta kymmentä. Ilman kompensatiovelvoitetta niissä ei kuitenkaan toteudu aiheuttaja maksaa -periaate.

Tärkeää on varmistaa, että myös valtion laitokset voisivat jatkossa ostaa luonnonarvohehtaareita tehdä ekologista kompensatiota. Nyt siihen on ollut halua esimerkiksi joissakin infrahankkeissa. Mutta koska asiasta ei ole laissa riittävästi säädetty, kustannukset eivät ole menneet päätöksenteossa läpi.

Lopuksi pidämme äärimmäisen tärkeänä, että ympäristön- ja luonnonsuojelun riittävät viranomaisresurssit turvataan. Virastouudistus ja viimeaikaiset valtion rahoitusleikkaukset herättävät huolen riittävästä resursseista viranomaispuolella luonnon ennallistamis- ja suojelutoimien toteuttamiseen. Viranomaisresurssit avointen luonnonarvomarkkinoiden vaatimien luonnonarvohehtaarien varmentamiseen ja rekisterien ylläpitoon on varmistettava, eikä toiminta saa olla pois muusta viranomaistyöstä. Huomattakoon, että lausuntomaksuilla voidaan rahoittaa viranomaistyötä.

LISÄTIETOJA

toiminnanjohtaja Tapani Veistola, p. 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi

monimuotoisuusasiantuntija Liisa Toopakka, p. 040 5042 989, liisa.toopakka@sll.fi

Toopakka Liisa
Suomen luonnonsuojeluliitto ry